

ARAŞTIRMA MAKALESİ

Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi
The Journal of International Social Sciences
Cilt: 30, Sayı: 2, Sayfa: 189-201, TEMMUZ – 2020
Makale Gönderme Tarihi: 08.05.2020 Kabul Tarihi: 30.05.2020

48-69 AYLIK ÇOCUKLARIN ÇİZİMLERİNDE “ÖĞRETMEN”: BİR METAFOR ÇALIŞMASI

"Teacher" in The Drawings of 48-69 Months Old Children: A Metaphor Study

Abdulhamit KARADEMİR¹

Beyza DEMİREL²

ÖZ

Okul öncesi eğitime devam eden çocukların “öğretmen” kavramına ilişkin algılarının, çizimler ve çizimlere ilişkin görüşlerle belirlenmesinin amaçlandığı bu araştırma, olgubilim (fenomenoloji) deseninde nitel bir çalışmadır. Araştırmanın çalışma grubunu Muş İl Millî Eğitim Müdürlüğüne bağlı resmi 3 anaokulu ve 2 anasınıfında öğrenim gören 48-69 aylık toplam 125 çocuk oluşturmaktadır. Çocukların “öğretmen” kavramına ilişkin çizimleri ile çizimlerine dair ifadelerinin veri toplama aracı olarak kullanıldığı bu araştırma, içerik analizi ile kavramsal kategorilere ayrılmış ve ayrıntılı olarak incelenmiştir. Araştırma sonucunda çocukların “öğretmen” kavramına ilişkin en çok çiçek ve insan metaforlarını ürettikleri sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca çocukların “öğretmen” kavramına ilişkin algılarının çizimler yoluyla detaylandırılarak toplanmasının olumlu sonuçlar verdiği ve çizimlerin, çocukların duygu ve düşüncelerini aktarabilecekleri bir araç olarak kullanılabilirliği görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Okul öncesi dönem çocukları, metafor, çizim, öğretmen

ABSTRACT

This research, which aims to determine the perceptions of preschool children about their perceptions about the concept of "teacher" and their drawings, is a qualitative study in the phenomenology model. The study group of the study is 125 children studying in 5 kindergartens affiliated with the Muş province of 48-69 months. This research, which uses drawings of children about the concept of "teacher" and expressions about their drawings, is divided into conceptual categories with content analysis and examined in detail. As a result of the research, it was concluded that children produced the most flowers and human metaphors about the concept of “teacher”. In addition, it has been observed that collecting data by drawing on the drawings gives positive results and the drawings can be used as a tool for children to convey their feelings and thoughts.

Keywords: Preschool children, metaphor, drawing, teacher

1.GİRİŞ

Okul öncesi eğitim, çocuğu hayata hazırlamada son derece önemli bir süreçtir. Çocuğun ailesinden sonra ilk yakınlık ve sosyal ilişki kurduğu öğretmenler eğitim sürecinin niteliğini belirleyen en önemli unsurdur (Kıldan, 2011; Karademir, 2019). Çocuğun bazen ailesinden daha fazla birlikte zaman geçirdiği öğretmen, çocuk için başlangıçta sadece çevresinde anlatılanlardan yola çıkarak bilgi sunan olarak algıladığı gizemli bir olguyken süreç içinde onu seven, ona yeni deneyimler kazandıran, ilgi gösteren, ihtiyaçlarını gideren, gününün büyük bir kısmını ailesinden daha fazla beraber geçirdiği ve ailesinden sonra en çok etkileşimde bulunduğu kişi haline

¹ Dr. Öğr. Üyesi Muş Alparslan Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Temel Eğitim Bölümü, Okul Öncesi Eğitimi Anabilim Dalı, e-posta: a.karademir@alparslan.edu.tr, ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3062-8547>

² Arş. Gör. Muş Alparslan Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Temel Eğitim Bölümü, Okul Öncesi Eğitimi Anabilim Dalı, e-posta: b.demirel@alparslan.edu.tr, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5741-623X>

gelmektedir (Aral, Kandır ve Can Yaşar, 2002; Durak, 2011; Kıldan, 2011; Kuyucu, Şahin ve Kapıcıoğlu, 2013; Ahi, Cingi ve Kıldan, 2016).

Öğretmenin çocuklara karşı tutumu ile çocukların sınıf içi davranışları arasında sıkı bir ilişki vardır. Öğretmenin tutumlarındaki davranış farklılıkları çocuklarda olumlu-olumsuz davranışların oluşmasında rol oynayabilmektedir (Önder-Külahoğlu, 2000). İşte bu noktada çocukları destekleyen ve yardım eden öğretmen davranışları olumlu öğretmen-çocuk ilişkilerinin belirleyicisidir (Koomen ve Van Der Leij, 2008; Kıldan, 2011). Öğretmenle çocuk arasındaki etkileşimin birbirine sıkı sıkıya bağlı parçalardan oluşması bu etkileşimi eşsiz kılarken, Sabol ve Pianta'nın (2012) da belirttiği gibi "... çocuklar ve öğretmenler arasındaki zamansal etkileşimler, öğretmen-çocuk ilişkilerinin oluşumunun temelini oluşturmaktadır" ve öğretmenle çocuk arasında kurulacak bu olumlu sosyal etkileşimin çocuğun sosyal gelişimindeki etkisi de güçlü olmaktadır (Ertürk, 2013; Arslan-Cansever ve Aslan, 2016). Bireylerin birbirleri hakkındaki olumlu algıları en temelde aralarındaki ilişkinin de olumlu olmasını sağlamaktadır (Akt. Ahi, Cingi ve Kıldan, 2016). Öğretmen ve çocuk arasındaki olumlu sosyal etkileşimle birlikte çocuğun öğretmenini sevmeye başladığı hatta kendisine rol model almaya çalıştığı görülür. Bu sevgi öyle güçlüdür ki; çocuğun okulu sevmesinde, eğitimin amaçladığı kazanımları kazanmasında, akademik başarısında, kendi kendini geliştirmesinde, öz güven oluşturmada, akran ve yetişkinlerle olumlu sosyal etkileşim kurmasına yardımcı olur. (Oktay, 2000; Colwell ve Lindsey, 2003; Morrison, 2008; Kıldan, 2011; Morrison, 2012; Kızıldaş, Ertör ve Karademir, 2018). Okul öncesi öğretmenleri bu noktada çocukları erken dönemlerden olumlu ilişkiler kurma konusunda desteklemeli, çocukların kurduğu olumsuz ilişkileri fark etmeli ve bu ilişkilerinin olumlu yönde düzenlemesine yardımcı olacak çalışmalara eğitim sürecinde yer vermelidirler (Tuğrul, 1993; Howes, 2000). Öğretmenlerin sahip olduğu alan bilgisi, mesleki beceriler ve deneyimler eğitim sürecini planlarken yer verilen etkinlikleri (Türkçe, oyun ve hareket, müzik, fen, matematik, okuma yazmaya hazırlık, drama ve sanat etkinlikleri) doğrudan biçimlendirmektedir. Etkinliklerin planlanmasında tercih edilen yöntem ve teknikler, öğretmenlerle çocuklar arasındaki sosyal etkileşimin boyutunu belirlediği gibi çocuklara kazandırılması gereken davranışları da önemli ölçüde etkilemektedir (Ömeroğlu ve Yaflar, 2004; Dağlıoğlu, 2010; Tepeli ve Arı, 2011; Kuyucu, Şahin ve Kapıcıoğlu, 2013; MEB, 2013).

Çocukların eğitim sürecinde yaptıkları her iş, öğretmenlerine kendileri hakkında detaylı bilgiler vermekte ve kendilerini çok farklı şekillerde ifade etmelerine olanak sağlamaktadır. Öğretmenler bunu bilerek çocukları yakından takip etmeli, her etkinliğe katılım sağlamasa bile en azından iyi birer gözlemci olarak yer alıp bu süreci izlemeli ve çocuğun gelişimine uygun etkinliklerde bulunmalıdır (Özkan ve Girgin, 2014). Okulda kendisi için önemli olan sosyal-duygusal, bilişsel, fiziksel ve dil alanına yönelik her şeyi etkinlikler esnasında öğretmeniyle birlikte edinen çocuklar, oyun oynar, şarkı söyler ve sanatsal aktiviteler yaparlar (Karademir, 2019). Sanat ve çocuğun birbirini tanımlayan birer olgu olduğu düşünülmektedir. Okul öncesi dönemde çocuklar kendilerini çevrelerine farklı yollarla anlatmaya çalışırlar. Çocuk öğretmenle birlikte planlanan normal etkinliklerde kendisini ifade etmeye çalışır bunu başaramazsa farklı yollar denemeye çabalar. Bu kapsamda sanat etkinliklerini kişisel duygu ve algılarının tercümanı olarak seçerek çizimler, boyamalar, tasvirler vb. birçok sanatsal faaliyet gerçekleştirir. Çocuk aslında sözlü olarak yeterince ifade edemediklerini sanat etkinlikleri kullanarak yapmaya çalışmaktadır. Sanat etkinlikleri çocuklara kendilerini farklı yollarla ifade etme olanağı sağlayan ve duygusal olarak çocukları destekleyen etkinlik türlerinden birisidir. Çocukların sanatsal ürünleri, çizimleri ya da boyamaları iyi analiz edildiğinde aslında eğitimciye çocuğun gelişimi, algıları ve duyguları hakkında çok değerli bilgiler sunmaktadır (Yavuzer, 1997; Akt. Ulutaş ve Ersoy, 2004; Özkan ve Girgin, 2014). Çocukların çizimleri, kendilerini ifade edebilmelerine, çevresine ilişkin algılarını ve duygularını sunmalarına imkân vermektedir. Örneğin çizimlerinde öğretmenlerini, akranlarını ve ailelerini hayvanlarla ifade edebilirler (Yıldırım ve Şimşek, 2013; Kızıldaş ve Halmatov, 2017; Akt. Karahinoğlu ve İlhan, 2019); ya da birtakım metaforlara başvurarak duygu ve düşüncelerini

ortaya koyabilirler. İnsanların, duygu ve düşüncelerini ifade ediş biçimlerinin çeşitli olduğu düşünüldüğünde metafor içeren çizimlerin, insan zihnindeki birikimlerin sanatsal bir yolla çizimlere yansıtılmasına aracı olduğu görülmektedir (Yıldızlı, Acar-Erdol, Baştuğ ve Bayram, 2018).

Alan yazın incelendiğinde, bir durumu, olayı, nesneyi ya da kavramı anlatırken bireylerin sıklıkla başvurduğu dolaylı anlatım biçimlerinden biri olan metaforların farklı tanımlarını görmek mümkündür (Morgan, 1998; Mutlu, 1998; Saban, Koçbeker ve Saban, 2006; Cerit, 2008; Demirel, 2012; Çapar, 2019). Metaforlar, kavramların günlük kullanımdaki anlamlarının dışına çıkarılarak ifade edilmesini sağlar. Bunun yanında kullanılan kavrama ilişkin olarak bakış açılarının dolaylı anlatımla birlikte mecazi biçimde algılanmasına fırsat sunmaktadır (Lakoff, 1993; Eraslan, 2011). Metaforların çocuğun içinde yaşadığı ve öğretildiği kültürel ortamın ürünleri olduğu düşünüldüğünde, çocuğun “öğretmen” algısını bu kültürel bağlamda açıklamak için çok değerli araçlar olabileceği öngörülebilir. Dolayısıyla araştırmacılar metaforlar aracılığıyla, katılımcının iç dünyasını algılarını, anlayışını ve deneyimlerini netleştirebilirler (Jensen, 2006). Çalışmalarda metafor; öğrencilerin öğretmene, eğitim sürecine ya da okula ilişkin soyut veya karmaşık olan algılarını ortaya çıkarabilmektedir (Yob, 2003; Levine, 2005; Özdemir ve Kalaycı, 2013; Yıldırım ve Şimşek, 2013). Özellikle son yıllarda, çocukların araştırmaya dâhil edilmesine ve onların algı, düşünce ve duygularının kendilerinden elde edilmesine büyük önem verilmektedir (Christensen ve James, 2000). Bu çalışmaların yapımı sırasında sadece sözel araçların değil, görsel ve sanatsal ürünlerin de metaforik algıları destekleme noktasında kullanıldığı görülmektedir (Kindap ve Sayıl, 2005; Ahi, Cingi ve Kıldan, 2016; Ayvacı, Atik ve Ürey, 2016; Sezgin ve Hatipoğlu, 2017; Şener, 2018; Civek ve Çakmak, 2019; Bay, Geyik ve Çalışkan, 2019). Bu nedenle çizimler ve beraberindeki anlatımlar birbirlerinden ayrı iki süreç olarak düşünülmemelidir. Ayrıca çocukların, çizimlere, boyalamalara ya da diğer sanatsal ürünlere sanıldığından çok daha fazla duygusal ve içsel anlamlar yüklediği bilinmektedir. Dolayısıyla okul öncesi dönemde de çocukların duygularını veya düşüncelerini yalnızca çizimlerine bakarak tam olarak anlamamız mümkün olmayacaktır. Sanatsal ürünler ortaya konulduktan sonra çocuklarla sohbet etmek; yapılan çizimlerde, boyamalarda, süslemelerde kullanılan duygu ve düşünceler hakkında bilgi sahibi olmamızı sağlarken ve onları daha detaylı anlamamıza yardımcı olacaktır (Akt. Ulutaş ve Ersoy, 2004; Yıldırım ve Şimşek, 2013; Akt. Einarsdottir, Dockett ve Perry, 2009; Kızıldaş ve Halmatov, 2017).

Okul öncesi eğitime devam eden çocukların “öğretmen” kavramına yönelik algılarını belirlemede bir araç olarak metafor tekniğinin kullanıldığı çalışmalar incelendiğinde; çocukların çizimleri sonrasında çizimlerine dair görüşmelerin yapıldığı (draw and explain) çalışmaların azlığı dikkat çekmiştir (Güler ve Akman, 2006; Ahi, Cingi ve Kıldan, 2016; Kızıldaş ve Halmatov, 2017; Alabay ve Demirbaş, 2017; Kızıldaş, Halmatov ve Ertör, 2017; Tatlı ve Aytar, 2017; Civek ve Çakmak, 2019; Köşker, 2019). Bu noktadan hareketle çocukların “öğretmen” kavramına ilişkin algılarının, çizimler ve çizim sonrasında doğrudan çocuklarla gerçekleştirilen sohbetler yardımıyla belirlenmesinin alanyazına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Okul öncesi eğitime devam eden çocukların “öğretmen” kavramına ilişkin algılarının, çizimler ve çizimlere ilişkin görüşlerle belirlenmesinin amaçlandığı bu araştırmada şu sorulara yanıt aranmaktadır:

1. Çocukların “öğretmen” kavramına yönelik ürettiği metaforlar nelerdir?
2. Çocukların “öğretmen” kavramını algılama biçimleri nasıldır?
3. Metaforlar çocukların sahip olduğu değişkenler açısından farklılık göstermekte midir?

2. YÖNTEM

Bu çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden, fenomenoloji deseni kullanılmıştır. Genel olarak fenomenoloji, bireylerin kendi bakış açılarını, algı ve deneyimlerini ön plana çıkarmayı amaçlayan ve insanların algıları ile kişisel deneyimlerini içeren bir araştırma desendir. Patton (2014)'e göre

çevreyi anlamlandırmada deneyimlediğimiz olguları, nasıl bir araya getirdiğimiz fenomenolojik araştırmalarının odağını oluşturmaktadır (Özata Yücel ve Kanyılmaz, 2018).

2.1.Çalışma Grubu

Çalışmanın katılımcılarını Muş İl Millî Eğitim Müdürlüğüne bağlı resmi 3 anaokulu ve 2 anasınıfında öğrenim gören 48-69 aylık toplam 125 çocuk oluşturmaktadır. Katılımcılar kolay erişilebilirlik anlayışı çerçevesinde il merkezine bağlı anaokulları ve anasınıflarında öğrenim gören gönüllü çocuklar arasından seçilmiştir. Katılımcı çocuklara ilişkin demografik bilgiler Tablo 1’de sunulmuştur:

Tablo 1. Katılımcı Çocuklara İlişkin Demografik Bilgiler

Cinsiyet	Kız	68
	Erkek	57
	Toplam	125
Yaş Grubu	60-66	60
	54-60	32
	66-69	18
	48-54	15
	Toplam	125
Okul Tipi	Anaokulu	78
	Anasınıfı	47
	Toplam	125

Tablo 1’de yer alan demografik bilgiler incelendiğinde katılımcıların 78’inin anaokulu, 47’sinin anasınıfında öğrenim gören; 68’i kız, 57’si erkek toplam 125 çocuktan oluştuğu ve çocukların yaş gruplarının 48-69 ay arasında değiştiği görülmektedir.

2.2.Verilerin Toplanması

Saban (2008)’a göre, metafor çalışmalarında “gibi” kavramının genellikle metaforun konusu ile kaynağının bağlantısı hakkında bilgi vermesi beklenir. Daha sonrasında sorulan “Çünkü” kavramı ise metaforun bu şekilde ifade edilmesinin nedeninin açıklanmasının istenmesi amaçlanmaktadır. Çocukların çizimleri ile çizimlerine dair ifadelerinin veri olarak kullanılması düşünülmüştür. Çalışmada veriler toplanırken çocukların her birine beyaz kâğıt ile boya kalemleri dağıtılmış ve çocuklardan öğretmenlerinin de içerisinde yer aldığı resimler çizmeleri istenmiştir. Çizimini tamamlayan her bir çocukla ayrı ayrı araştırmacılar tarafından resimlere ilişkin görüşmeler yapılmıştır. Çocukların öğretmenlerine yönelik “Öğretmen gibidir. Çünkü” cümle yapısını görüşme içerisinde tamamlamaları beklenmiştir. Çocukların verdikleri her yanıt araştırmacılar tarafından kayıt altına alınmıştır.

2.3.Verilerin Analizi

Çalışma grubuna dâhil edilen çocukların resimler doğrultusunda verdikleri cevaplar içerik analizi tekniği kullanılarak analiz edilmiştir. İçerik analizinde amaç elde edilen verileri çeşitli kavramsal kategorilere ayırmak daha sonra ise verilerle kategoriler arasındaki bağlantıları açıklamaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Çalışmada çocuklardan toplanan, “öğretmen” kavramına

yönelik metaforlar içerik analizi ile kavramsal kategorilere ayrılıp ayrıntılı incelenmiştir. Çocuklardan toplanan veriler araştırmacılar tarafından ayrı ayrı incelenmiş, oluşturulan metaforlar bağımsız biçimde belirlenip kodlanmıştır. Ardından araştırmacılar kodlar üzerine tekrar çalışarak gerekli görülen düzenlemeleri gerçekleştirmişlerdir.

2.4.Çalışmanın Geçerlilik ve Güvenirliği

Çalışmada katılımcılardan toplanan görüşlere yer verilmesi ve görüşlerin hiçbir ekleme olmaksızın sunulması araştırmanın geçerliliğini yükseltici önlemlerdendir (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Çalışmanın geçerliliği çocukların ürettikleri metaforlar ile ilgili görüşlerine ekleme yapılmaksızın yer verilerek sağlanmıştır. Araştırma veri analizi sürecinde iki araştırmacı birbirinden bağımsız olarak çocukların verdikleri cevapları değerlendirmiş ve verilen kodlardan kategoriler oluşturmuştur. Çalışmanın güvenirliliği için ise uzman görüşüne başvurulmuş; ayrıca çalışmanın güvenirliliği Miles ve Huberman (1994) tarafından geliştirilen güvenirlilik formülü (Görüş Birliği / (Görüş Birliği + Görüş Ayrılığı) kullanılarak %90'nın üzerinde hesaplanmıştır. Miles ve Huberman (1994)'e göre formül sonucunda çıkan değer %70'in üstünde ise sonuç araştırma için güvenilir (Akt. Duban, 2010).

3.BULGULAR

Çalışmanın bu bölümünde, çocukların “öğretmen” kavramına yönelik olarak oluşturdukları metaforlar tablolar halinde sunulmuş, “öğretmen” kavramına ilişkin örnek çizimlere, metaforlardan oluşturulan kategorilere ve öğretmeni algılayış biçimlerine alt başlıklar halinde yer verilmiştir.

3.1.“Öğretmen” Kavramına Yönelik Üretilen Metaforlar ve Örnek Çizimler

Araştırmaya katılan çocukların “öğretmen” kavramına yönelik ürettikleri metaforlar ve katılımcı görüşleri Tablo 2.'de sunulmuştur:

Tablo 2. “Öğretmen” Kavramına Yönelik Üretilen Metaforlar

Kategori	Alt Kategori	Kodlar	Katılımcı Görüşleri
Canlı	İnsan (K=13; E=12)	İnsan (K=4; E=6)	İnsanları çok seviyorum, öğretmenimi de güzel insana benzettim. (Ç34)
		Anne (K=4; E=4)	Annem gibi bana iyi davranıyor. (Ç10)
		Gelin (K=4)	Gelinler gibi güzel, onu çok seviyorum. (Ç78)
		Adam (K=1; E=1)	Çünkü öğretmenim hiç güzel değil o yüzden adam çizdim. (Ç5)
		Aile (E=1)	Ailem gibi beni koruyor. (Ç44)
	Hayvan (K=13; E=12)	Kelebek (K=5; E=4)	Kelebek çünkü bize çok şey öğretiyor. (Ç3)
		Uğurböceği (K=5; E=3)	Çünkü bizim dileklerimiz yapıyor, bizi çok seviyor. (Ç112)
		Dinazor (K=1; E=2)	Dinazor gibi bizi kötülüklerden koruyor, çok güçlü. (Ç80)
		Ahtapot (E=1)	Çünkü öğretmenimin ahtapot gibi kolları var, hepimizle ayrı ayrı ilgileniyor. (Ç9)
		Balina (E=1)	Öğretmenim kocaman ve büyük olduğu için. (Ç61)
	Hayali Karakter (K=10; E=4)	Tavşan (K=1)	Hızlı bir tavşan çünkü. (Ç21)
		Örümcek (K=1)	Çünkü öğretmenim örümceğe benziyor. (Ç6)
		Zürafa (E=1)	Öğretmenimin boyu uzun olduğu için zürafaya benzettim. (Ç56)
		Prenses (K=6; E=2)	Prensesler gibi saçları var, çok güzel gülüyor. (Ç64)
		Rapunzel (K=1)	Öğretmenimin saçları çok güzel, rapunzele benziyor. (Ç17)

	Melek (E=1)	Onu çok seviyorum, bize her gün yardım ediyor. (Ç14)	
	Deniz kızı (K=1)	Deniz kızı gibi saçları var ve çok güzel. (Ç53)	
	Kraliçe (K=1)	Çok güzel olduğu için kraliçe gibi çizdim. (Ç29)	
	Uzaylı (K=1)	Öğretmenim uzaylılara benziyor, pembe saçları var. (Ç123)	
	Zombi (E=1)	Çünkü yüzü kan gibi. (Ç19)	
Bitki (K=18; E=11)	Çiçek (K=16; E=10)	Çünkü öğretmenim çiçek gibi kokuyor. (Ç26)	
	Papatya (K=2; E=1)	Çünkü gülen yüzüyle papatyaya benziyor. (Ç1)	
Meslekler (K=1; E=1)	Bahçıvan (E=1)	Çünkü bizi suluyor, büyütüyor. (Ç47)	
	Ressam (K=1)	Öğretmenim çok güzel resim çizdiği için. (Ç66)	
Mekanik (E=1)	Robot (E=1)	Çünkü komik olsun diye, robot olup bize yemek yapsın diye çizdim. (Ç50)	
Cansız	Doğa Olayları ve Gök Cisimleri (K=8; E=11)	Güneş (K=2; E=5)	Bizi ısıtıyor, annem gibi bize çok iyi davranıyor tıpkı güneş gibi sıcacık. (Ç120)
		Gökkuşluğu (K=3; E=3)	Öğretmenim çok renkli. (Ç8)
		Yıldız (K=2; E=3)	Çünkü o benim parlayan yıldızım. (Ç36)
		Gezegen (K=2)	Öğretmenim gezegenler gibi ve en çok Jüpiter gibi parlak. (Ç23)
		Bulut (K=1)	Her gün bize bir şeyler öğretiyor, çok iyi, güzel kalpli bir öğretmen olduğu için pamuk gibi bir bulut çizdim. (Ç62)
Kültürel ve Milli Değer (E=2)	Çanakkale (E=1)	Çünkü o bir kahraman ve bize çok şey öğretti. (Ç115)	
	Türk bayrağı (E=1)	Benim öğretmenim bir kahraman. (Ç7)	
Organ (K=4; E=2)	Kalp (K=4; E=2)	Çünkü öğretmen dışarı çıkarıyor, istediğimizi yapıyor. (Ç125)	
Taşıt (K=1; E=3)	Tren(E=1)	Öğretmenim sınıfta sürekli hareket ediyor. (Ç67)	
	Araba (E=1)	Çünkü arabaları çok seviyorum. (Ç18)	
	Uçak(K=1)	Çünkü uçağı seviyorum. (Ç41)	
	Kepçe (E=1)	Okulun bahçesini öğretmenimle kazımak istediğim için. (Ç86)	
Diğer (ev, nesne, meyve vb.) (K=2; E=2)	Ev (E=1)	Bizi koruduğu için. (Ç30)	
	Heykel (E=1)	Öğretmenim heykel gibi güzeldir. (Ç11)	
	Rüzgâr gülü (K=1)	Sınıfta çok hareket ediyor ve sorunları çözüyor. (Ç88)	
	Çilek (K=1)	Öğretmenimiz çok tatlı ve çileği çok seviyor. (Ç3)	

K=Kız; E= Erkek

Tablo 2 incelendiğinde katılımcı çocukların “öğretmen” kavramı ile ilgili olarak toplam 41 metafor ürettikleri görülmüştür. Söz konusu metaforlar canlı-cansız olarak iki kategoriye ayrılıp canlı kategorisinde insan, hayvan, hayali karakter, bitki, meslekler alt kategorilerine; cansız kategorisinde ise mekanik, doğa olayları ve gök cisimleri, kültürel ve milli değer, organ, taşıt ve diğer (ev, nesne vs.) alt kategorilerine ayrılmıştır. “Öğretmen” kavramına yönelik olarak en çok canlı kategorisinde yer alan metaforlara yer verildiği görülmektedir. Bu metaforlar, bitki alt

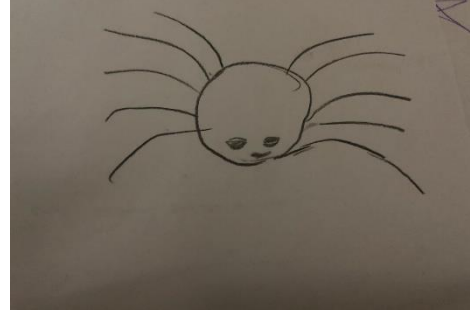
48-69 Aylık Çocukların Çizimlerinde “Öğretmen”: Bir Metafor Çalışması

kategorisinde yer alan çiçek (K=16; E=10), insan alt kategorisinde yer alan insan (K=4; E=6) ve anne (K=4; E=4) ile hayali karakter alt kategorisinde yer alan prenses (K=6; E=2) metaforudur. Tablo 1’de yer verilen veriler cinsiyete göre incelendiğinde kız çocuklarının en fazla canlı kategorisi bitki (K=18; E=11) alt kategorisinde, erkek çocuklarının ise canlı kategorisinde yer alan insan (K=13; E=12) ve hayvan (K=13; E=12) alt kategorilerinde yer alan metaforları ürettikleri görülmektedir.

Katılımcı çocukların “öğretmen” kavramına ilişkin örnek çizimlerine aşağıda yer verilmiştir:

Şekil 1: Ç112'nin uğurböceği çizimi

Şekil 2: Ç6'nın örümcek çizimi

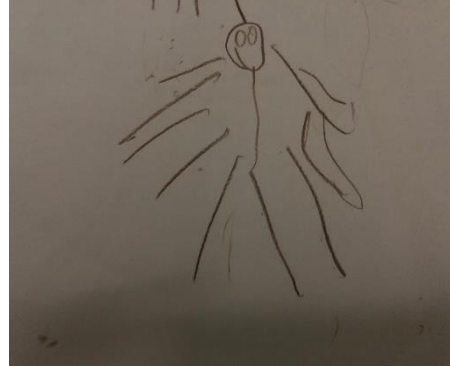
Şekil 3: Ç8'in 'gökkuşuğu' çizimi

Şekil 4: Ç3'ün 'kelebek' çizimi

Şekil 3: Ç67'nin 'tren' çizimi

Şekil 4: Ç9'un 'ahtapot' çizimi

3.3.Katılımcı Çocukların “Öğretmen” Kavramına Yönelik Metaforlarından Oluşturulan Kavramsal Kategoriler ve İlgili Görüşler

Çalışmaya katılan çocukların “öğretmen” kavramına ilişkin oluşturdukları metaforlar incelenmiş ve benzer özellikler açısından gruplara ayrılıp kategorileştirilip Tablo 3.’te sunulmuştur:

Tablo 3. Katılımcı Çocukların “Öğretmen” Kavramına Yönelik Metaforlarından Oluşturulan Kavramsal Kategoriler ve Katılımcı Görüşleri

Kategori	Metafor	Katılımcı Görüşleri
Sevgi gösteren olarak öğretmen	Çiçek (K=16; E=10), İnsan (K=4; E=6), Anne (K=4; E=4), Uğurböceği (K=5; E=3), Prenses (K=6; E=2), Güneş (K=2; E=5), Gökkuşluğu (K=3; E=3), Kalp (K=4; E=2), Yıldız (K=2; E=3), Gelin (K=4), Gezegen (K=2), Deniz kızı (K=1), Kraliçe (K=1), Rapunzel (K=1), Ressam (K=1), Melek (E=1), Araba (E=1), Uçak(K=1), Kepçe (E=1), Çilek (K=1)	Onu çok seviyorum, bize her gün yardım ediyor. (Ç14, Melek)
Fiziksel özelliğine göre öğretmen	Papatya (K=2; E=1), Adam (K=1; E=1), Balina (E=1), Örümcek (K=1), Zürafa (E=1), Uzaylı (K=1), Tavşan (K=1), Tren(E=1), Heykel (E=1)	Öğretmenim büyük olduğu için (Ç61, Balina)
Bilgi kaynağı olarak öğretmen	Kelebek (K=5; E=4), Bahçıvan (E=1), Bulut (K=1)	Çünkü bizi suluyor, büyütüyor (Ç47, Bahçıvan)
Koruyucu olarak öğretmen	Dinozor (K=1; E=2), Ahtapot (E=1), Çanakkale (E=1), Türk bayrağı (E=1), Aile (E=1), Ev (E=1) Rüzgâr gülü (K=1)	Dinozor gibi bizi kötülüklerden koruyor (Ç60, Dinozor)
Yol gösterici olarak öğretmen		Sınıfta sürekli hareket ediyor ve bütün sorunları çözüyor (Ç87).
Korku unsuru olarak öğretmen	Zombi (E=1)	Çünkü yüzü kanlı gibi (Ç19).
Eğlence unsuru olarak öğretmen	Robot (E=1)	Çünkü komik olsun diye, robot olup bize yemek yapsın diye çizdim. (Ç50)

K=Kız; E= Erkek

Tablo 3 incelendiğinde çocukların “öğretmen” kavramına yönelik metaforları “sevgi gösteren, koruyan, bilgi kaynağı, yol gösterici, korku kaynağı, eğlence unsuru ve fiziksel olarak öğretmen” olmak üzere yedi kategoriye ayrılmıştır. En çok metafor sevgi kaynağı olarak öğretmen (114) ve fiziksel özelliğine göre öğretmen (12) kategorilerinde kullanılırken en az metaforların kullanıldığı kategoriler ise eğlence unsuru olarak öğretmen (1), yol gösterici olarak öğretmen (1) ve korku kaynağı olarak öğretmen (1) olarak öğretmen kategorisine aittir.

4.SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu çalışma ile 48-69 aylık çocukların “öğretmen” kavramına ilişkin algılarının metafor aracılığıyla incelenmesi amaçlanmıştır. Ayrıca öğretmen kavramı hakkında dolaylı olarak öğretmen-çocuk ilişkisini tanımlayan anlamlı ipuçları elde edilmiştir. Çocukların “öğretmen” kavramına ilişkin algılarının çizimler yoluyla detaylandırılarak toplanmasının olumlu sonuçlar verdiği düşünüldüğünde, bu dönem çocukları ile ilgili yapılan çalışmalar için çizimlerin ideal bir teknik olduğu kabul edilebilir (Yavuzer, 2010). Temsil olarak çizilen çizimler, genellikle

kelimelerle somutlaştırılarak kullanılmaktadır (Alerby, 2000; Kress, Jevitt, Ogborn ve Tsatsarelis, 2001). Merry ve Robins (2001)’e göre de çocuklardan çizimlerini anlatmalarını istemek aynı zamanda çizimlerin araştırmacıların yorumlamalarından etkilenmemesini sağlayacaktır.

Çocuklarla yapılan görüşmelerde, kendilerine sorulan soruları cevaplama konusunda genellikle rahatsız olurlarken, bir resim çizmeleri istendiğinde ise aynı bilgileri daha istekli olarak ifade etmektedirler (Lewis ve Greene, 1983). Çizimler çocuklara belki de yazılı veya sözlü metinlerden daha fazla kendi düşüncelerini aktarmalarına ve dünyayı algılama biçimlerini görüşleriyle sunma imkânı sağlamada alternatif bir ifade aracı olarak görülmektedir (Akt.Günindi, 2015). Çalışmada da çocukların önce çizimlerini yapıp daha sonra kendi ifadeleriyle çizimlerini anlatmalarına fırsat verilmesinin çalışmaya olumlu katkıda bulunduğu görülmüştür.

Bu çalışmanın sonucunda; katılımcı çocukların (n=125) öğretmen kavramına yönelik olarak 41 farklı metafor üretmiş oldukları ve en çok çiçek metaforuna yer verdikleri sonucuna ulaşılmıştır. Birden fazla çocuk tarafından tercih edilen metaforların sayısı 15’dir. Bunlar; çiçek, güneş, kalp, yıldız, kelebek, papatya, dinazor, uğurböceği, tren, gezegenler, anne, gökkuşağı, prenses, insan, gelindir. Bu metaforlardan ise öğretmenlerin sevgi gösteren, bilgi kaynağı, koruyan, fiziksel bakımdan, yol gösterici, eğlendirici ve korku kaynağı olarak yedi kategoride toplandığı belirlenmiştir.

Çalışmanın sonucu literatürdeki bazı çalışmaların sonuçları ile benzerlik göstermektedir (Saban, 2004; Aydın ve Pehlivan, 2010; Ertürk, 2017; Egüz ve Öntaş, 2018). “Öğretmen” kavramına yönelik olan metaforların; kavramsal kategorilerdeki dağılımı incelendiğinde ise çoğunlukla metaforların olumlu kategorilerde yoğunlaştığı görülmüştür. Katılımcı çocukların ürettikleri metaforlara göre sevgi gösteren olarak, bilgi kaynağı olarak ve koruyucu olarak öğretmen kategorilerine ayrılması, Saban (2004), Aydın ve Pehlivan (2010), Ertürk (2017) ve Keray-Dinçel ve Yılmaz (2018) tarafından yapılan çalışmalarda da öğretmenlerle ilgili en fazla kavramsal kategorilerin olumlu ifadeler içerdiği anlaşılmıştır. Bu durumun okul öncesi dönem çocuklarının bu dönemde ebeveynlerinden sonra yakınlık kurdukları kişilerin öğretmenleri olması ile ve onlara duydukları yakınlık ve bağlılıktan kaynaklandığı düşünülebilir. Nitekim katılımcı çocukların en çok kullandıkları metaforların çiçek, prenses, güneş ve anne olması çocukların öğretmenlerini sevdikleri kişi ve nesnelere ifade ettiklerini göstermektedir. Büyükkaya (2019) tarafından yapılan bir çalışmada ilkökul öğrencilerinin “öğretmen” kavramına yönelik kullandıkları metaforlarda “anne” metaforunun ön plana çıkartıldığı ve bu durumun erken dönem öğrencilerin öğretmeni “anne” olarak algılaması evden sonra en çok vakit geçirdikleri ve ev dışında en çok iletişim kurdukları yetişkinin öğretmenleri olmasından kaynaklanıyor olabileceği ifade edilmiştir. Koç (2014) ise öğrencilerin “öğretmen” kavramına ilişkin olarak anne ve melek metaforlarını kullanmalarının aslında öğretmenin çocukların gözünde önemli ve değerli bir yerde olduğunu gösterdiğini ifade etmiştir. Ayrıca çocukların çizimlerine bakıldığında öğretmenlerini kadın olarak çizdikleri ve öğretmenlerini en çok çiçek, prenses, güneş ve anne olarak ifade ettikleri görülmüştür. Elde edilen bu sonuç ile Ahi, Cingi ve Kıldan (2016) tarafından yapılan bir çalışmada 48-60 aylık çocukların öğretmenlerini daha çok kadın olarak çizdikleri sonucuna ulaşılmaması bakımından örtüşmektedir. Aykaç (2012)’ye göre bu sonuca ulaşılmasında toplumun çoğunlukla öğretmen rolünü kadınlara daha uygun görmesinin yanı sıra okul öncesi okullarda kadın öğretmenlerin erkek öğretmenlere göre sayıca daha fazla olmasının da bir etken olabileceğini ifade etmiştir.

Çalışmada ayrıca çocukların öğretmenlerini, sevgi gösteren olarak öğretmen kategorisinde en çok çiçek kavramı ile ifade ettikleri görülmüştür. Çelik, Çatalbaş ve Tomul (2014) tarafından yapılan benzer çalışmada ilkökul öğrencilerinin sınıf öğretmeni kavramını sevgi temelli öğretmen kategorisinde en çok melek kavramı ile ifade ettiklerini belirtilmiştir. Bunun yanında çalışma sonucunda bazı çocukların öğretmenlerini dinazor, tavşan, ahtapot, kelebek, örümcek ve balina olarak ifade ettikleri görülmüştür. Çocukların resimlerinde evcil hayvanlara yer vermelerinin duygusal yakınlığı ve sevgiyi belirtmekte; fiziksel bakımdan ise güçlü gördükleri ve kendilerini

güvende hissettikleri insanları ise fil, zürafa, balina gibi daha büyük hayvan kılığında çizmektedirler (Akt. Kızıltaş ve Halmatov, 2017). Kızıltaş ve Halmatov (2017) tarafından yapılan bir çalışmada çocukların öğretmenlerini algılayış biçimlerine göre farklı boyutta ve türde resmettikleri ifade edilmiş; örneğin çocuğun öğretmeni otorite kaynağı olarak (vahşi hayvan) gördüğünde farklı ya da duygusal yakınlık (kedi, tavşan, kelebek vs.) ve uzaklık hissetmesi (yılan, timsah vs.) bakımından farklı hayvanlarla resmettikleri ifade edilmiştir.

Çalışmada çocukların “öğretmen” kavramını algılayış biçimleri incelenmiş ve öğretmenlerini çoğunlukla bir metafor olarak insan ve çizgi film kahramanı gibi algıladıkları görülmüştür. Çocukların öğretmeni insan olarak algılamaları ile Ahi, Cingi ve Kıldan (2016)’a göre çocukların öğretmeni insan formunda çizmelerinin doğal karşılandığına dair ifadeleri örtüşmektedir. Aykaç (2012) tarafından ilköğretim öğrencileriyle yapılan çalışmada da çocukların öğretmenlerini daha çok insan olarak algıladıkları ifade edilmiştir.

Sonuç olarak yapılan çalışmanın katılımcıları olan 48-69 aylık çocukların “öğretmen” kavramına yönelik algılarının metaforlar aracılığı ile belirlenebileceği sonucuna ulaşılmış olup gelecek çalışmalarda elde edilen sonuçların önemli yarar sağlayacağı düşünülmektedir. Bu araştırmayla çocukların yaptığı basit sanatsal etkinliklerden çizimlerde bile ne kadar detaylı düşünebildikleri, bu çizimlerde birden fazla duygu ve düşünce aktarmaya çalıştıkları anlaşılmıştır. Bu nedenle çocuklar ilgilenen yetişkinlerin ve öğretmenlerin çocukları tanımak için tek bir etkinlik kullanmak yerine farklı yolları tercih etmeleri gerektiği söylenebilir.

Çalışma sonucunda daha sonra yapılacak olan araştırmalar için şu önerilerde bulunulabilir:

- Okul öncesi dönem çocuklarının “erkek öğretmen” ve “kadın öğretmen” kavramları için ürettikleri metaforlar karşılaştırılabilir.
- Benzer bir araştırma ülkemizin farklı bölgelerindeki okullarda yapılarak “öğretmen” kavramının algılanma biçimi karşılaştırılabilir.
- 48-69 aylık çocuklardan “öğretmen” kavramını bir hayvanla çizmeleri istenip öğretmenlerini bir otorite figürü olarak mı gördükleri ya da öğretmenleri ile aralarındaki duygusal yakınlık veya uzaklık hayvan metaforları yoluyla incelenebilir.

5.KAYNAKÇA

- Ahi, B., Cingi, M. A. ve Kıldan, A. O. (2016). 48-60 aylık çocukların öğretmen kavramına yönelik algılarının çizimler aracılığıyla incelenmesi. *Elementary Education Online*, 15(1).
- Alabay, E. ve Demirbaş, S. (2017). Okul öncesi dönem çocukların müdür algılarının belirlenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(41), 78-97.
- Alerby, E. (2000). A way of visualizing children’s and young people’s thoughts about the environment: A study of drawings. *Environmental Education Research*, 6, 205–222.
- Aral, N., Kandır, A. ve Can Yaşar, M. (2002). Okul öncesi eğitim ve okul öncesi eğitim programı (Geliştirilmiş 2. Baskı), YA-PA., İstanbul.
- Aydın, İ. S. ve Pehlivan, A. (2010). Türkçe öğretmeni adaylarının öğretmen ve öğrenci kavramlarına ilişkin kullandıkları metaforlar. *Turkish Studies*, 5(3), 818-842.
- Aykaç, N. (2012). İlköğretim öğrencilerinin resimlerinde öğretmen ve öğrenme süreci algısı. *Eğitim ve Bilim*, 37(164).
- Ayvacı, H. Ş., Atik, A. ve Ürey, M. (2016). Okul öncesi çocuklarının bilim insanı kavramına yönelik algıları. *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(3), 669-689.

- Bay, D. N., Geyik, Ş. ve Çalışkan, Y. M. (2019). Okul öncesi dönem çocuklarının okul algılarının belirlenmesi. *Ihlara Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 4(1), 1-17.
- Büyükkaya, C.E. (2019) Farklı okul düzeylerindeki öğrencilerin öğretmen kavramına yönelik metaforik algıları. *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Cansever-Arslan, B. ve Aslan, N. (2016). Çocuk perspektifinden "öğretmen": metaforlar üzerine bir araştırma. *Eğitim ve Öğrenme Dergisi*, 5 (4), 21-33.
- Cerit, Y. (2008). Öğretmen kavramı ile ilgili metaforlara ilişkin öğrenci, öğretmen ve yöneticilerin görüşleri. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*. 6 (4), 693-712.
- Christensen, P. and James, A. (2000). Researching children and childhood: Cultures of communication. In P. Christensen & A. James (Eds.), *Research with children* (pp. 1–8). New York: Falmer Press.
- Civek, İ. ve Çakmak, Ö. Ç. (2019). Okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden 48-71 aylık çocukların okul algılarının çizimler aracılığıyla incelenmesi. *Ibad Sosyal Bilimler Dergisi*, (1), 70-88.
- Colwell, M. J. and Lindsey, E. W. (2003). Teacher-child interactions and preschool children’s perceptions of self and pers. *Early Child Development and Care*, 173, 249–258.
- Çapar, D. (2019). İlkokul ve ortaokul öğrencilerinin ‘barış’ kavramına ilişkin algılarının metaforlar yardımıyla analizi. *Akdeniz Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(1), 79-91.
- Çelik, K., Çatalbas, G. ve Tomul, E. (2014). İlköğretim kurumu öğrencilerinin “sınıf öğretmeni” kavramına ilişkin metaforik algıları. *Akdeniz Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 8(16), 1-16.
- Dağlıoğlu, H. E. (2010). Üstün yetenekli çocukların eğitiminde öğretmen yeterlikleri ve özellikleri. *National Education*, 186, 72-83.
- Demirel, Ş. (2012). Sembol, sembolik dil ve bu bağlamda Mesnevi’nin ilk 18 beytindeki sembolik unsurlar, *Turkish Studies- International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 7/3, Summer 2012*, p. 915-947.
- Diñçel-Keray, B. ve Yılmaz, A. (2018). Ortaokul öğrencilerinin ve Türkçe öğretmeni adaylarının “Türkçe dersi” ve “Türkçe öğretmeni” kavramlarına ilişkin metaforları. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 22(1), 243-276.
- Duban, N. (2010). Sınıf Öğretmeni adaylarının Fen ve Teknoloji okur-yazarı bireylere ve bu bireylerin yetiştirilmesine ilişkin görüşleri. *Kuramsal Eğitimbilim Dergisi*, 3(2), 162-174.
- Durak, T. (2011). Okul öncesi çocuk ve ilk öğretmeni. M.O. Uluğ ve G. Karadeniz (Ed.), *Okulöncesi Çocuk ve... içinde* (s. 23-45). Ankara: Nobel.
- Egüz, Ş. ve Öntaş, T. (2018). Ortaokul öğrencilerinin “öğretmen” kavramına ilişkin kullandıkları metaforlar. *Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(1), 79-91.
- Einarsdottir, J., Dockett, S. and Perry, B. (2009). Making meaning: Children’s perspectives expressed through drawings. *Early child development and care*, 179(2), 217-232.
- Eraslan, L. (2011). Sosyolojik Metaforlar. *Akademik Bakış Dergisi*, 27, 1-22.
- Ertürk, H. G. (2013). Öğretmen çocuk etkileşiminin niteliği ile çocukların öz düzenleme becerisi arasındaki ilişkinin incelenmesi.
- Ertürk, R. (2017). İlkokul Öğrencilerinin “Öğretmen” Kavramına İlişkin Metaforik Algıları. *e-Uluslararası Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 8 (3), 1-15.
- Güler, T. ve Akman, B. (2006). 6 yaş çocuklarının bilim ve bilim insanı hakkındaki görüşleri. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 31(31), 55-66.
- Günindi, Y. (2017). Preschool children’s perceptions of the value of affection as seen in their drawings. *International Electronic Journal of Elementary Education*, 7(3), 371-382.
- Howes, C. (2000). Social- emotional classroom climate in child care, child- teacher relationships and children’s second grade peer relations. *Social development*, 9(2), 191-204.

- Jensen, D. F. (2006). Metaphors as a bridge to understanding educational and social contexts. *International Journal of Qualitative Methods* 5 (1), 5 (1).
- Karademir, A. (2019), Okul öncesi öğretmenlerinin özellikleri, A. Yıldırım, *Erken çocukluk eğitime giriş* (s. 168-191) içinde, Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Karşahinoğlu, T. ve İlhan, E. L. (2019). Beden eğitimi öğretmeni algısına yönelik öğrenci çizimlerinin incelenmesi. *Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 24(1), 1-15.
- Kıldan, A. O. (2011). Öğretmen-çocuk ilişkilerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, (30), 103-120.
- Kızıldaş, E. ve Halmatov, S. (2017). 3-6 yaş çocuklarının öğretmenlik kavramına ilişkin algıları. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19(3), 246-259.
- Kızıldaş, E., Halmatov, S. ve Ertör, E. (2017). 6 yaş çocukların kendileri için uygun gördükleri hayvan metaforlarının incelenmesi. *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(23), 399-414.
- Kindap, Y. ve Sayıl, M. (2005). Çocuk çizimlerinde temsil ve ifade: Dogrusal ve dogrusal olmayan gelişim. *Türk Psikoloji Dergisi*, 20(56), 25.
- Koç, E. S. (2014). Sınıf öğretmeni adaylarının öğretmen ve öğretmenlik mesleği kavramlarına ilişkin metaforik algıları. *Inönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15(1) 51-72.
- Koomen, H. M. Y. and Van der Leij, A. (2008). Teacher-child relationships and pedagogical practices: considering the teacher's perspective. *School psychology review*, Volume 37, No. 2, 244-260
- Köşker, N. (2019). Okulöncesi çocuklarında doğa algısı. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19(1), 294-308.
- Kress, G., Jewitt, C., Ogborn, J. and Tsatsarelis, C. (2001). *Multimodal teaching and learning: The rhetorics of the science classroom* (p. 188). London: Continuum.
- Kuyucu, Y., Şahin, M. ve Kapıcıoğlu, M. O. (2013). Okul öncesi öğretmenlerinin “çocuk” kavramına ilişkin sahip oldukları zihinsel imgeler. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 2(2) 43-53
- Lakoff, G. (1993). *Metaphor And Thought*, Cambridge University Press, Edit By Andrew Ortony
- Levine, A. (2005). *Educating School Leaders. The Education Schools Project*.
- Lewis, D. ve Greene, J. (1983). *Your child's drawings... their hidden meaning*, London: Hutchinson.
- MEB. (2013). *Millî Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Eğitimi Programı*.
- Merry, R. and Robins, V. (2001). Triangle wheels and a ghost in a girl's skirt: Young children's representations of unreality. *Early Years*, 21(1), 41-53.
- Miles, M. B. and Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis: An expanded sourcebook*.
- Morgan, G. (1998). *Yönetim ve örgüt teorilerinde metafor. (Çev: Gündüz Bulut)*. İstanbul: MESS Yayınları No:280.
- Morrison, G. S. (2008). *Fundamentals of early childhood education*. Ohio: Pearson Education Hall.
- Morrison, G. S. (2012). *Early childhood education today*. Upper Saddle River, N.J: Merrill/Prentice Hall.
- Mutlu, E. (1998). *İletişim Sözlüğü*. Ankara: Ark Yayınları
- Oktay, A. (2000). *Yaşamın Sihirli Yılları*. İstanbul: Epsilon yayıncılık
- Ömeroğlu, E. ve Yaflar, M. C. (2004). *Okul Öncesi Eğitim. Görüş Dergisi*.
- Önder-Külahoğlu, Ş. (2000). Öğrenci Davranışlarını Etkileyen Psikolojik ve Sosyal Faktörler. (Editör: L. Küçükahmet). *Sınıf Yönetiminde Yeni Yaklaşımlar*. Ankara: Nobel yayıncılık
- Özata Yücel, E. ve Kanyılmaz, B. M. (2018). Fen bilimleri dersi öğretim programında yer alan yaşam becerilerinin ilkökul öğrencilerine kazandırılmasına yönelik öğretmen görüşlerinin değerlendirilmesi. *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi – Journal of Qualitative Research in Education*, 6(3), 10-33.

- Özdemir, M. ve Kalayci, H. (2013). An Examination on School Engagement and Metaphorical School Perception: Case of Province of Çankiri. *Educational Sciences: Theory and Practice*, 13(4), 2134-2137.
- Özkan, B. ve Girgin, F. (2014). Okul öncesi öğretmenlerinin görsel sanat etkinliği uygulamalarını değerlendirmesi. *Ejovoc (Electronic Journal of Vocational Colleges)*, 4(4), 79-85.
- Patton, M. Q. (2014). *Qualitative research and evaluation methods: Integrating theory and practice*. Sage publications.
- Saban, A. (2004). Giriş düzeyindeki sınıf öğretmeni adaylarının öğretmen kavramına ilişkin ileri sürdükleri metaforlar. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2 (2), 131-155.
- Saban, A. (2008). Okula ilişkin metaforlar, Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi.
- Saban, A. (2009). Öğretmen adaylarının öğrenci kavramına ilişkin sahip olduğu metaforlar. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7(2), 281-326.
- Saban, A., Koçbekar, B. N.ve Saban, A. (2006). Öğretmen adaylarının öğretmen kavramına ilişkin algılarının metafor analizi yoluyla incelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 6(2), 461-522.
- Sezgin, E. Y. ve Hatipoglu, R. (2017). The study of the 5-6 year-old children's appreciation the humour at preschool education. *Universal Journal of Educational Research*, 5(11), 1902-1911.
- Şener, G. (2018). Şema öncesi dönem çocuklarının (4-7 yaş) okul temalı resimlerine ilişkin yorumlamalar. *MSKU Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(2), 31-42.
- Tatlı, S. ve Aytaç, F. A. G. (2017). Okul öncesi dönem çocuklarının değerlere ilişkin algıları ve bunları ifade etme biçimlerinin incelenmesi. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 21(2), 331-354.
- Tepeli, K. ve Arı, R. (2011). Okul öncesi eğitim öğretmeni ve öğretmen adaylarının iletişim ve sosyal becerilerinin karşılaştırılması olarak incelenmesi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi Sayı: 26
- Tuğrul, B. (1993). Anaokulu eğitimi alan ve almayan çocukların ilköğretim birinci sınıftaki akademik başarı ve ruhsal uyum davranışlarının karşılaştırılması olarak incelenmesi (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Hacettepe Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Ulutaş, İ. ve Ersoy, Ö. (2004). Okul öncesi dönemde sanat eğitimi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 12(1), 1-12.
- Yavuzer, H. (1997). *Resimleriyle çocuğu tanıma*. İstanbul: Remzi Kitapevi.
- Yavuzer, H. (2010). *Resimleriyle çocuk*. İstanbul: Remzi Kitabevi
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. (9. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldızlı, H., Acar Erdol, T., Baştuğ, M. ve Bayram, K. (2018). Türkiye’de öğretmen kavramı üzerine yapılan metafor araştırmalarına yönelik bir meta-sentez çalışması. *Eğitim ve bilim*, 43 (193).
- Yob, I.M. (2003). Thinking constructively with metaphors. *Studies in philosophy and education*, 22, 127-138.

